

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I. ZAŁOŻENIA OPIEKI PIELĘGNIPARSKIEJ 1

1. Naukowe podstawy praktyki pielęgniarstwa – *Lucyna Ściśło* 3
- 1.1. Wprowadzenie 3
- 1.2. Teorie pielęgniarstwa 3
- 1.3. Proces pielęgnowania 5
2. Dokumentowanie świadczonej opieki nad pacjentem 11
- 2.1. Dokumentacja procesu pielęgnowania pacjenta 13
- 2.2. Dokumentowanie danych pacjenta na oddziale chirurgicznym 14

CZĘŚĆ II. PODSTAWY OPIEKI CHIRURGICZNEJ 23

3. Gospodarka wodno-elektrolitowa – *Tomasz Gach, Mirosław Szura* 25
- 3.1. Przedziały wodne organizmu 25
- 3.2. Bilans płynów 26
- 3.3. Ocena zapotrzebowania oraz utrata płynów i elektrolitów 27
- 3.4. Uzupełnianie płynów i elektrolitów 29
- 3.5. Zaburzenia wodno-elektrolitowe 31
- 3.5.1. Zaburzenia równowagi wody, sodu i chloru 31
- 3.5.2. Zaburzenia gospodarki potasowej 36
- 3.5.3. Zaburzenia gospodarki magnezowej 37
- 3.5.4. Zaburzenia gospodarki wapniowej 38
- 3.5.5. Zaburzenia gospodarki fosforanowej 39
- 3.6. Równowaga kwasowo-zasadowa 40
- 3.6.1. Zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej 42
- 3.7. Współdział pielęgniarki w postępowaniu w przypadku zaburzeń gospodarki wodno-elektrolitowej i kwasowo-zasadowej 45
4. Patofizjologia reakcji organizmu na uraz – *Tomasz Gach, Mirosław Szura* 47
- 4.1. Inicjacja odpowiedzi na uraz 47
- 4.2. Reakcja hormonalna na uraz 49
- 4.3. Regulacja przemiany materii 51

4.3.1. Faza kataboliczna	51
4.3.2. Faza anaboliczna (rekonwalescencji)	53
5. Wstrząs – <i>Tomasz Gach, Mirosław Szura</i>	54
5.1. Definicja wstrząsu	54
5.2. Patofizjologia wstrząsu	54
5.3. Objawy wstrząsu	56
5.4. Diagnostyka wstrząsu	56
5.5. Ogólne zasady leczenia i postępowania we wstrząsie	57
5.6. Rodzaje wstrząsu	58
5.6.1. Wstrząs hipowolemiczny	58
5.6.2. Wstrząs kardiogeny	59
5.6.3. Wstrząs obturacyjny	59
5.6.4. Wstrząs septyczny	59
5.6.5. Wstrząs anafilaktyczny	60
5.6.6. Wstrząs neurogeny	60
5.7. Współudział pielęgniarki w postępowaniu w przypadku wystąpienia wstrząsu	61
6. Leczenie krwią, jej składnikami i preparatami zastępczymi na oddziale chirurgicznym – <i>Anita Orzeł-Nowak, Magdalena Staszkievicz</i>	62
6.1. Podstawy kliniczne hemostazy	62
6.2. Krew i jej składniki	64
6.3. Preparaty zastępcze	66
6.4. Podstawowe zasady krwiolecznictwa	67
6.5. Powikłania poprzetoczeniowe	68
6.5.1. Wczesne powikłania poprzetoczeniowe	68
6.5.2. Późne powikłania poprzetoczeniowe	71
6.6. Transfuzja krwi i jej składników w okresie okołoperacyjnym	71
6.6.1. Przetaczanie przedoperacyjne	71
6.6.2. Przetaczanie śródoperacyjne	72
6.6.3. Przetaczanie pooperacyjne	73
6.7. Diagnozy pielęgniarskie w przypadku leczenia krwią i jej składnikami	73
7. Zakażenia związane z opieką medyczną – zakażenia w chirurgii – <i>Anita Orzeł-Nowak</i>	79

- 7.1. Definicja i czynniki ryzyka zakażenia związanego z opieką medyczną 79
- 7.2. Drogi przenoszenia drobnoustrojów 80
- 7.3. Rodzaje zakażeń 82
- 7.4. Mikrobiologia zakażeń szpitalnych na oddziałach chirurgicznych 83
- 7.4.1. Drobnoustroje wielolekooporne (MDRO, *Multi-Drug Resistant Organisms*) 84
- 7.4.2. Zakażenia *Clostridioides (Clostridium) difficile* 86
- 7.5. Profilaktyka zakażeń 87
- 7.6. Kryteria rozpoznania zakażeń na oddziale chirurgicznym 90
- 7.7. Zakażenie miejsca operowanego (ZMO) 90
- 7.8. Zakażenia związane z cewnikiem donaczyniowym 95
- 7.9. Zakażenie układu moczowego (ZUM) 100
- 7.10. Szpitalne zapalenie płuc, pooperacyjne zapalenie płuc 102
- 7.11. Sytuacja zdrowotna pacjenta narażonego na wystąpienie zakażeń szpitalnych na oddziale chirurgicznym 103
- 7.12. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym dotyczące zakażeń szpitalnych 104
- 7.13. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym w zakresie samoopieki w środowisku domowym 107
- 8. Badania diagnostyczne w chirurgii – *Antoni M. Szczepanik, Szymon Pietruszka* 109
- 8.1. Wprowadzenie do badań diagnostycznych 109
- 8.2. Badania obrazowe 111
- 8.2.1. Rentgenografia klasyczna 112
- 8.2.2. Tomografia komputerowa 114
- 8.2.3. Tomografia rezonansu magnetycznego 117
- 8.2.4. Scyntygrafia i SPECT 120
- 8.2.5. Pozytonowa tomografia emisyjna (PET, *Positron Emission Tomography*) 121
- 8.2.6. Ultrasonografia (USG) 122
- 8.3. Badania endoskopowe przewodu pokarmowego 124
- 8.3.1. Gastroskopia 125
- 8.3.2. Kolonoskopia 127

8.3.3. Endoskopowa wsteczna cholangiopankreatografia (EWCP, ERCP, <i>Endoscopic Retrograde Cholangiopancreatography</i>)	129
8.3.4. Inne zabiegi endoskopowe	132
9. Rodzaje ran i postępowanie z ranami – <i>Lucyna Ściśło</i>	133
9.1. Rodzaje ran	133
9.2. Proces gojenia rany	136
9.3. Sposoby gojenia rany	137
9.4. Powikłania w procesie gojenia rany	138
9.5. Zakażenie rany	138
9.6. Postępowanie z raną	140
9.7. Rany przewlekłe	141
9.7.1. Postępowanie z raną przewlekłą	142
9.7.2. Zastosowanie opatrunków specjalistycznych	144
9.7.3. Terapia podciśnieniowa	146
9.7.4. Hiperbaria tlenowa	148
10. Interwencja żywieniowa u chorych chirurgicznych – <i>Stanisław Kłęk</i>	149
10.1. Podejście praktyczne do leczenia żywieniowego na oddziale chirurgii	149
10.2. Interwencje u pacjentów z dużym ryzykiem żywieniowym	151
10.3. Poradnictwo dietetyczne	153
10.3.1. Doustne suplementy pokarmowe	153
10.4. Żywienie dojelitowe drogą sztuczną (zgłębnik, przetoka odżywcza)	154
10.5. Żywienie pozajelitowe (dożylnie)	155
10.6. Zapotrzebowanie na składniki odżywcze	156
10.7. Żywienie po zabiegu operacyjnym	157
CZĘŚĆ III. OKRES OKOŁOOPERACYJNY	161
11. Nowoczesna opieka okołooperacyjna – protokół ERAS – <i>Stanisław Kłęk</i>	163
11.1. Czynniki wpływające na gojenie ran i zespołów	163
11.2. Odrębności nowoczesnej opieki okołooperacyjnej	164
11.3. Kryteria wypisu pacjenta do domu	172

12. Opieka nad chorym w okresie okołoperacyjnym	
– <i>Elżbieta Walewska</i>	174
12.1. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w trybie planowanym	177
12.2. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym	188
12.3. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w trybie nagłym	189
12.4. Postępowanie po zabiegu operacyjnym z uwzględnieniem znieczulenia	190
12.4.1. Rodzaje znieczulenia	190
12.4.2. Niezamierzona okołoperacyjna hipotermia	192
12.4.3. Przekazanie pacjenta z bloku operacyjnego i przyjęcie na oddział pooperacyjny	193
12.5. Zapobieganie powikłaniom pooperacyjnym w dobie zabiegu	199
12.6. Diagnozy pielęgniarские w dobie zabiegu operacyjnego	200
12.7. Zapobieganie powikłaniom pooperacyjnym w kolejnych dniach po zabiegu	210
12.8. Diagnozy pielęgniarские w kolejnych dniach po zabiegu operacyjnym	210
12.9. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym w zakresie samoopieki w środowisku domowym	216
CZĘŚĆ IV. CHOROBY GÓRNEGO I DOLNEGO ODCINKA PRZEWODU POKARMOWEGO	221
13. Ostre chirurgiczne choroby jamy brzusznej – „ostry brzuch”	
– <i>Mariusz Kózka</i>	223
13.1. Zapalenie otrzewnej	223
13.1.1. Etiologia zapalenia otrzewnej	223
13.1.2. Objawy miejscowe zapalenia otrzewnej	224
13.1.3. Objawy ogólne zapalenia otrzewnej	225
14. Opieka nad pacjentem z nieoperacyjnym rakiem przełyku	
– <i>Elżbieta Walewska</i>	227
14.1. Zarys kliniczny raka przełyku	227
14.1.1. Epidemiologia	227
14.1.2. Etiopatogeneza	228
14.1.3. Objawy	229
14.1.4. Diagnostyka raka przełyku	229

- 14.1.5. Leczenie raka przełyku 230
- 14.2. Diagnozy pielęgniarские w przypadku nieoperacyjnego raka przełyku 231
- 14.3. Sytuacja zdrowotna pacjenta po endoskopowym protezowaniu przełyku 238
- 14.4. Diagnozy pielęgniarские po endoskopowym protezowaniu przełyku 238
- 14.5. Sytuacja zdrowotna pacjenta z założoną przezskórną endoskopową gastrostomią 240
- 14.6. Diagnozy pielęgniarские po założeniu przezskórnej endoskopowej gastrostomii 241
- 14.7. Edukacja terapeutyczna pacjenta z gastrostomią w zakresie samoopieki w środowisku domowym 249
- 15. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami żołądka i dwunastnicy – *Lucyna Ścisło* 251
 - 15.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń żołądka i dwunastnicy 251
 - 15.1.1. Rodzaje schorzeń żołądka i dwunastnicy 252
 - 15.1.2. Diagnostyka schorzeń żołądka i dwunastnicy 255
 - 15.1.3. Leczenie schorzeń żołądka i dwunastnicy 256
 - 15.1.4. Powikłania po zabiegu operacyjnym – resekcji żołądka 260
 - 15.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku raka żołądka 261
 - 15.3. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym w przypadku raka żołądka 262
 - 15.4. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym – całkowitej resekcji żołądka 264
 - 15.5. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym – całkowitej resekcji żołądka 267
 - 15.6. Edukacja terapeutyczna pacjenta po całkowitej resekcji żołądka w zakresie samoopieki w środowisku domowym 276
- 16. Opieka nad pacjentem z krwawieniem do górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego – *Elżbieta Walewska* 278
 - 16.1. Zarys kliniczny krwawienia do górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego 278
 - 16.1.1. Krwawienie do górnego odcinka przewodu pokarmowego – rodzaje schorzeń 278

- 16.1.2. Diagnostyka krwawienia do górnego odcinka przewodu pokarmowego 280
- 16.1.3. Leczenie w przypadku wystąpienia objawów krwawienia do górnego odcinka przewodu pokarmowego 281
- 16.1.4. Ocena ryzyka nawrotu krwawienia 285
- 16.1.5. Krwawienie do dolnego odcinka przewodu pokarmowego – rodzaje schorzeń 286
- 16.1.6. Diagnostyka krwawienia do dolnego odcinka przewodu pokarmowego 287
- 16.1.7. Leczenie w przypadku wystąpienia objawów krwawienia do dolnego odcinka przewodu pokarmowego 288
- 16.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta w przypadku krwawienia do przewodu pokarmowego 288
- 16.3. Diagnozy pielęgniarские w przypadku krwawienia do górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego 289
- 16.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po przebytych krwawieniach w zakresie samoopieki w środowisku domowym 296
- 17. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych i wątroby – *Lucyna Ściśło* 298
- 17.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych i wątroby 298
- 17.1.1. Rodzaje schorzeń pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych i wątroby 300
- 17.1.2. Diagnostyka schorzeń pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych i wątroby 306
- 17.1.3. Leczenie schorzeń pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych i wątroby 308
- 17.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku kamicy pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych oraz schorzeń nowotworowych 312
- 17.3. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym w przypadku kamicy pęcherzyka żółciowego, dróg żółciowych oraz schorzeń nowotworowych 313
- 17.3.1. Diagnozy pielęgniarские w przypadku nagłego wystąpienia objawów chorobowych 313

- 17.3.2. Diagnozy pielęgniarские w przypadku wystąpienia żółtaczki mechanicznej 315
- 17.3.3. Diagnozy pielęgniarские w przypadku zaplanowanych badań diagnostycznych 318
- 17.3.4. Diagnozy pielęgniarские w przypadku zakwalifikowania pacjenta do zabiegu operacyjnego 321
- 17.4. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym usunięcia pęcherzyka żółciowego i kamieni z przewodu żółciowego wspólnego 322
- 17.5. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym usunięcia pęcherzyka żółciowego i kamieni z przewodu żółciowego wspólnego 324
- 17.6. Edukacja terapeutyczna pacjenta po usunięciu pęcherzyka żółciowego i kamieni z przewodu żółciowego wspólnego w zakresie samoopieki w środowisku domowym 327
- 17.7. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu paliatywnym z powodu raka wątroby ze współistniejącą żółtaczką 328
- 17.8. Diagnozy pielęgniarские u pacjenta po zabiegu paliatywnym z powodu raka wątroby ze współistniejącą żółtaczką 330
- 17.9. Edukacja terapeutyczna pacjenta i jego rodziny po paliatywnym zabiegu operacyjnym z powodu raka wątroby w zakresie samoopieki w środowisku domowym 336
- 18. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami trzustki – *Magdalena Staszekiewicz* 338
- 18.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń trzustki 338
- 18.1.1. Rodzaje schorzeń trzustki 339
- 18.1.2. Diagnostyka schorzeń trzustki 343
- 18.1.3. Leczenie schorzeń trzustki 344
- 18.1.4. Powikłania po zabiegu operacyjnym – resekcji trzustki 347
- 18.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z ostrym zapaleniem trzustki leczonym zachowawczo 348
- 18.3. Diagnozy pielęgniarские w przebiegu ostrego zapalenia trzustki w przypadku leczenia zachowawczego 349
- 18.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po przebytych ostrym zapaleniu trzustki w zakresie samoopieki w środowisku domowym 358

- 18.5. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego z powodu raka trzustki 359
- 18.6. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu raka trzustki 360
- 18.7. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym – resekcji trzustki 364
- 18.8. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym – resekcji trzustki 365
- 18.9. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu raka trzustki w zakresie samoopieki w środowisku domowym 370
- 19. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami jelit – *Maria Kózka* 372
- 19.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń jelit 372
- 19.1.1. Rodzaje schorzeń jelit 373
- 19.1.2. Diagnostyka schorzeń jelit 376
- 19.1.3. Leczenie schorzeń jelit 376
- 19.1.4. Powikłania pooperacyjne po wytworzeniu przetoki jelitowej (stomii) 378
- 19.1.5. Przetoka jelitowa – rodzaje i pielęgnacja 381
- 19.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego wytworzenia przetoki jelitowej 386
- 19.3. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym wytworzenia przetoki jelitowej 388
- 19.4. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym wytworzenia przetoki jelitowej 390
- 19.5. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym wytworzenia przetoki jelitowej 391
- 19.6. Edukacja terapeutyczna pacjenta ze stomią jelitową w zakresie samoopieki w środowisku domowym 399
- 20. Opieka nad pacjentem z niedrożnością jelit – *Lucyna Ściśło* 402
- 20.1. Zarys kliniczny niedrożności jelit 402
- 20.1.1. Niedrożność mechaniczna, czynnościowa i porażenna jelit 403
- 20.1.2. Diagnostyka niedrożności jelit 406
- 20.1.3. Leczenie niedrożności jelit 407
- 20.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku niedrożności mechanicznej jelit 409

- 20.3. Sytuacja zdrowotna pacjenta z niedrożnością mechaniczną jelit przed zabiegiem operacyjnym 409
- 20.4. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym w przypadku niedrożności mechanicznej jelit 410
- 20.5. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu niedrożności mechanicznej jelit 413
- 20.6. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym z powodu niedrożności mechanicznej jelit 414
- 20.7. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu niedrożności mechanicznej jelit w zakresie samoopieki w środowisku domowym 419
- 21. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami wyrostka robaczkowego – *Anita Orzeł-Nowak* 421
 - 21.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń wyrostka robaczkowego 421
 - 21.1.1. Rodzaje schorzeń wyrostka robaczkowego 421
 - 21.1.2. Diagnostyka schorzeń wyrostka robaczkowego 423
 - 21.1.3. Leczenie schorzeń wyrostka robaczkowego 424
 - 21.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego z powodu ostrego zapalenia wyrostka robaczkowego 425
 - 21.3. Postępowanie z pacjentem po zabiegu operacyjnym usunięcia wyrostka robaczkowego 425
- 22. Opieka nad pacjentem z przepukliną brzuszną – *Mirosław Szura* 427
 - 22.1. Zarys kliniczny przepuklin brzusznych 427
 - 22.1.1. Przepukliny pachwiny 429
 - 22.1.2. Przepuklina pępkowa 435
 - 22.1.3. Przepuklina kresy białej 437
 - 22.1.4. Przepukliny pooperacyjne 437
 - 22.1.5. Przepukliny rzadkie 439
 - 22.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku przepukliny brzusznej 441
 - 22.3. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu przepukliny 442
 - 22.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu przepukliny brzusznej w zakresie samoopieki w środowisku domowym 443

CZĘŚĆ V. CHIRURGIA SPECJALISTYCZNA 447

- 23. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami naczyń tętniczych
– *Mariusz Kózka, Maria Kózka* 449
 - 23.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń naczyń tętniczych 449
 - 23.1.1. Rodzaje schorzeń naczyń tętniczych 451
 - 23.1.2. Diagnostyka schorzeń naczyń tętniczych 455
 - 23.1.3. Leczenie schorzeń naczyń tętniczych 457
 - 23.1.4. Powikłania po zabiegach z powodu schorzeń naczyń tętniczych 459
 - 23.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń naczyń tętniczych 460
 - 23.3. Diagnozy pielęgniarские w przypadku schorzeń naczyń tętniczych 462
 - 23.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń naczyń tętniczych w zakresie samoopieki w środowisku domowym 466
- 24. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami naczyń żylnych
– *Mariusz Kózka, Maria Kózka* 468
 - 24.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń naczyń żylnych 468
 - 24.1.1. Rodzaje schorzeń naczyń żylnych 469
 - 24.1.2. Diagnostyka schorzeń naczyń żylnych 472
 - 24.1.3. Leczenie schorzeń naczyń żylnych 473
 - 24.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń naczyń żylnych 476
 - 24.3. Diagnozy pielęgniarские w przypadku schorzeń naczyń żylnych 477
 - 24.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń naczyń żylnych w zakresie samoopieki w środowisku domowym 479
- 25. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami tarczycy
– *Elżbieta Walewska, Lucyna Ścisło* 481
 - 25.1. Zarys kliniczny wybranych schorzeń tarczycy 481
 - 25.1.1. Rodzaje schorzeń tarczycy 481
 - 25.1.2. Diagnostyka schorzeń tarczycy 485
 - 25.1.3. Leczenie schorzeń tarczycy 485
 - 25.1.4. Powikłania pooperacyjne po usunięciu tarczycy 486

- 25.2. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku schorzeń tarczycy 487
- 25.3. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym w przypadku schorzeń tarczycy 487
- 25.4. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym usunięcia tarczycy 490
- 25.5. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym usunięcia tarczycy 491
- 25.6. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym usunięcia tarczycy w zakresie samoopieki w środowisku domowym 496

- 26. Opieka nad pacjentką z rakiem piersi – *Anita Orzeł-Nowak* 498
 - 26.1. Zarys kliniczny raka piersi 498
 - 26.1.1. Stadia zaawansowania i klasyfikacja raka piersi 499
 - 26.1.2. Diagnostyka raka piersi 503
 - 26.1.3. Leczenie chirurgiczne raka piersi 506
 - 26.2. Przygotowanie pacjentki do zabiegu operacyjnego – mastektomii 508
 - 26.3. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu raka piersi 509
 - 26.4. Sytuacja zdrowotna pacjentki po radykalnym zabiegu operacyjnym usunięcia piersi 509
 - 26.5. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym – mastektomii i limfadenektomii pachowej 510
 - 26.6. Edukacja terapeutyczna pacjentki po mastektomii w zakresie samoopieki w środowisku domowym 513

- 27. Podstawowe zagadnienia transplantacji narządów – *Irena Milaniak* 517
 - 27.1. Zarys kliniczny i prawny przeszczepiania narządów 517
 - 27.2. Kwalifikacja biorcy przeszczepu 520
 - 27.3. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego przeszczepienia narządów 521
 - 27.4. Przeszczepienie narządu 524
 - 27.5. Powikłania po przeszczepieniu narządów 524
 - 27.6. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym przeszczepienia narządów 525

- 27.7. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym przeszczepienia nerki 528
- 27.8. Diagnozy pielęgniarские wczesnego okresu po zabiegu operacyjnym przeszczepienia nerki 531
- 27.9. Edukacja terapeutyczna pacjenta po przeszczepieniu nerki w zakresie samoopieki w środowisku domowym 535
- 28. Opieka nad pacjentem z otyłością olbrzymią leczonym chirurgicznie – *Ilona Kawa, Maria Brzegowy, Katarzyna Major* 540
 - 28.1. Zarys kliniczny otyłości 540
 - 28.1.1. Otyłość prosta 540
 - 28.1.2. Otyłość wtórna 541
 - 28.2. Epidemiologia otyłości 541
 - 28.3. Diagnostyka otyłości 542
 - 28.4. Leczenie otyłości 544
 - 28.4.1. Leczenie zachowawcze 544
 - 28.4.2. Interwencja chirurgiczna 544
 - 28.5. Przygotowanie pacjenta do zabiegu bariatrycznego z powodu otyłości olbrzymiej 548
 - 28.6. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu otyłości olbrzymiej 550
 - 28.7. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu laparoskopowej rękawowej resekcji żołądka z powodu otyłości olbrzymiej 554
 - 28.8. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu laparoskopowej rękawowej resekcji żołądka z powodu otyłości olbrzymiej 556
 - 28.9. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu bariatrycznym w zakresie samoopieki w środowisku domowym 563
- 29. Opieka nad pacjentem ze schorzeniami układu moczowo-płciowego – *Anna Nowak* 567
 - 29.1. Kamica układu moczowego 568
 - 29.1.1. Kamica nerkowa 569
 - 29.1.2. Kamica moczowodowa 569
 - 29.1.3. Kamica pęcherza moczowego 570
 - 29.1.4. Kamica cewki moczowej 570
 - 29.1.5. Diagnostyka kamicy układu moczowego 570
 - 29.1.6. Leczenie kamicy układu moczowego 571

- 29.1.7. Powikłania po zabiegu operacyjnym z powodu kamicy układu moczowego 572
- 29.1.8. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku kamicy układu moczowego 573
- 29.1.9. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu kamicy układu moczowego 573
- 29.1.10. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu kamicy układu moczowego 576
- 29.1.11. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym z powodu kamicy układu moczowego 577
- 29.1.12. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu kamicy układu moczowego w zakresie samoopieki w środowisku domowym 580
- 29.2. Rak pęcherza moczowego 582
 - 29.2.1. Diagnostyka raka pęcherza moczowego 582
 - 29.2.2. Leczenie raka pęcherza moczowego 583
 - 29.2.3. Powikłania po usunięciu pęcherza moczowego 584
 - 29.2.4. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego z powodu raka pęcherza moczowego 584
 - 29.2.5. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu raka pęcherza moczowego 585
 - 29.2.6. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu raka pęcherza moczowego 588
 - 29.2.7. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym z powodu raka pęcherza moczowego 589
 - 29.2.8. Edukacja terapeutyczna pacjenta po usunięciu pęcherza moczowego w zakresie samoopieki w środowisku domowym 594
- 29.3. Schorzenia gruczołu krokowego 596
 - 29.3.1. Łagodny rozrost stercza 596
 - 29.3.2. Rak gruczołu krokowego 596
 - 29.3.3. Diagnostyka schorzeń gruczołu krokowego 597
 - 29.3.4. Leczenie schorzeń gruczołu krokowego 597
 - 29.3.5. Powikłania po resekcji gruczołu krokowego 598
 - 29.3.6. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego z powodu schorzeń gruczołu krokowego 599
 - 29.3.7. Diagnozy pielęgniarские przed zabiegiem operacyjnym z powodu schorzeń gruczołu krokowego 599

- 29.3.8. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń gruczołu krokowego 601
- 29.3.9. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym z powodu schorzeń gruczołu krokowego 602
- 29.3.10. Edukacja terapeutyczna pacjenta po resekcji gruczołu krokowego w zakresie samoopieki w środowisku domowym 607
- 30. Opieka okołoperacyjna nad pacjentem w podeszłym wieku – *Elżbieta Walewska, Lucyna Ściśło* 609
- 30.1. Ocena ryzyka okołoperacyjnego u pacjenta w podeszłym wieku 610
- 30.2. Edukacja terapeutyczna pacjenta w podeszłym wieku w zakresie przygotowania do zabiegu operacyjnego 614
- 30.3. Opieka nad pacjentem w podeszłym wieku po zabiegu operacyjnym 617

CZĘŚĆ VI. CHIRURGIA URAZOWA 623

- 31. Opieka nad pacjentem z urazem czaszkowo-mózgowym – *Lucyna Ściśło* 625
 - 31.1. Zarys kliniczny wybranych urazów czaszkowo-mózgowych 625
 - 31.1.1. Urazowe uszkodzenia mózgu 625
 - 31.1.2. Skutki urazów czaszkowo-mózgowych 627
 - 31.1.3. Diagnostyka urazów czaszkowo-mózgowych 633
 - 31.1.4. Leczenie urazów czaszkowo-mózgowych 634
 - 31.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta po urazie czaszkowo-mózgowym 636
 - 31.3. Diagnozy pielęgniarские po urazie czaszkowo-mózgowym 637
 - 31.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po urazie czaszkowo-mózgowym w zakresie samoopieki w środowisku domowym 648
- 32. Opieka nad pacjentem z urazem narządu ruchu – *Lucyna Ściśło* 650
 - 32.1. Zarys kliniczny wybranych urazów narządu ruchu 650
 - 32.1.1. Rodzaje urazów narządu ruchu 650
 - 32.1.2. Diagnostyka urazów narządu ruchu 657
 - 32.1.3. Leczenie urazów narządu ruchu 657
 - 32.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z założonym opatrunkiem gipsowym 671

- 32.3. Diagnozy pielęgniarские w przypadku zastosowania opatrunku gipsowego 671
- 32.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta z opatrunkiem gipsowym w zakresie samoopieki w środowisku domowym 674
- 32.5. Sytuacja zdrowotna pacjenta z założonym bezpośrednim wyciągiem szkieletowym 675
- 32.6. Diagnozy pielęgniarские w przypadku założonego bezpośredniego wyciągu szkieletowego 677
- 32.7. Przygotowanie pacjenta do zabiegu operacyjnego w przypadku urazów narządu ruchu 681
- 32.8. Sytuacja zdrowotna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu urazu kończyny dolnej 682
- 32.9. Diagnozy pielęgniarские po zabiegu operacyjnym z powodu urazu narządu ruchu – kończyny dolnej 683
- 32.10. Edukacja terapeutyczna pacjenta po zabiegu operacyjnym z powodu urazu narządu ruchu – kończyny dolnej w zakresie samoopieki w środowisku domowym 685
- 33. Opieka nad pacjentem po urazie kręgosłupa – *Lucyna Ściśło* 688
 - 33.1. Zarys kliniczny wybranych urazów kręgosłupa 688
 - 33.1.1. Rodzaje urazów kręgosłupa 688
 - 33.1.2. Diagnostyka urazów kręgosłupa 690
 - 33.1.3. Leczenie urazów kręgosłupa 690
 - 33.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta po urazie kręgosłupa w przypadku leczenia zachowawczego 692
 - 33.3. Diagnozy pielęgniarские po urazie kręgosłupa w przypadku leczenia zachowawczego 692
 - 33.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po leczeniu zachowawczym z powodu urazu kręgosłupa w zakresie samoopieki w środowisku domowym 697
- 34. Opieka nad pacjentem z obrażeniami klatki piersiowej – *Magdalena Staszekiewicz* 699
 - 34.1. Zarys kliniczny wybranych obrażeń klatki piersiowej 699
 - 34.1.1. Rodzaje obrażeń klatki piersiowej 700
 - 34.1.2. Diagnostyka obrażeń klatki piersiowej 703
 - 34.1.3. Powikłania u chorych z obrażeniami klatki piersiowej 703
 - 34.1.4. Leczenie obrażeń klatki piersiowej 703

- 34.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z obrażeniami klatki piersiowej 705
- 34.3. Diagnostyka pielęgniarskie w przypadku obrażeń klatki piersiowej 705
- 34.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta w zakresie samoopieki w środowisku domowym po urazie klatki piersiowej 710
- 35. Opieka nad pacjentem z obrażeniami narządów jamy brzusznej – *Magdalena Staszekiewicz* 712
 - 35.1. Zarys kliniczny wybranych obrażeń narządów jamy brzusznej 712
 - 35.1.1. Rodzaje obrażeń narządów jamy brzusznej 712
 - 35.1.2. Diagnostyka obrażeń narządów jamy brzusznej 715
 - 35.1.3. Leczenie obrażeń jamy brzusznej 716
 - 35.1.4. Powikłania pooperacyjne u chorych z obrażeniami narządów jamy brzusznej 717
 - 35.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z obrażeniami narządów jamy brzusznej w przypadku leczenia zachowawczego 717
 - 35.3. Diagnostyka pielęgniarskie w przypadku leczenia zachowawczego obrażeń narządów jamy brzusznej 718
 - 35.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta po urazie narządów jamy brzusznej w zakresie samoopieki w środowisku domowym 724
- 36. Opieka nad pacjentem z oparzeniem i odmrożeniem – *Magdalena Staszekiewicz* 726
 - 36.1. Oparzenia 726
 - 36.1.1. Zarys kliniczny oparzeń 726
 - 36.1.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z oparzeniem 732
 - 36.1.3. Diagnostyka pielęgniarskie w przypadku pacjenta z oparzeniem 733
 - 36.1.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta z oparzeniem w zakresie samoopieki w środowisku domowym 739
 - 36.2. Następstwa działania zimna 739
 - 36.2.1. Zarys kliniczny następstw działania zimna 739
 - 36.2.2. Sytuacja zdrowotna pacjenta z odmrożeniem 742
 - 36.2.3. Diagnostyka pielęgniarskie w przypadku pacjenta z odmrożeniem 742
 - 36.2.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta z odmrożeniem w zakresie samoopieki w środowisku domowym 747

- 37. Opieka nad pacjentem z ciężkimi obrażeniami ciała
– *Magdalena Staszekiewicz* 749
- 37.1. Zarys kliniczny ciężkich obrażeń ciała 749
- 37.1.1. Rodzaje ciężkich obrażeń ciała 749
- 37.1.2. Diagnostyka ciężkich obrażeń ciała 751
- 37.1.3. Postępowanie w przypadku ciężkich obrażeń ciała 752
- 37.2. Interwencje w opiece nad pacjentem w przypadku ciężkich obrażeń ciała 752
- 37.3. Diagnostyka pielęgniarska w przypadku ciężkich obrażeń ciała 755
- 37.4. Edukacja terapeutyczna pacjenta w przypadku ciężkich obrażeń ciała w zakresie samoopieki w środowisku domowym 757

SKOROWIDZ 760